

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 27, Temmuz 2021

Makale Adı /Article Name

Şeyhoğlu Derviş Osman ve
Vesîle-nâme Adlı Eseri

Şeyhoğlu Derviş Osman and His
Work Named *Vesîle-nâme*

Yazar/Author

Ferîştah Funda ARI

Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
feristah.uysal@hotmail.com ORCID: 0000-0002-3959-3769

Yayın Bilgisi/Article Information

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 29.05.2021

Kabul Tarihi: 08.07.2021

Yayın Tarihi: 31.07.2021

Sayfa Aralığı: 83-99

Kaynak Gösterme/Citation

Arı, Ferîştah Funda (2021). “Şeyhoğlu Derviş Osman ve *Vesîle-nâme* Adlı Eseri”,
İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 27, s. 83-99.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen “ETİK KURUL ONAYI” gerektirmemektedir.)

ÖZ

Türk yazı ve konuşma dilinin 18. yüzyıldaki tarihi gelişimini göstermek amacıyla çalışılmaya değer bulunan *Vesîle-nâme* adlı eser, Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminde nesir türünde yazılmış dinî-didaktik bir metindir. *Vesîle-nâme*, Şeyhoğlu Derviş Osman tarafından vücuda getirilmiştir. Yedi bâbdan oluşan ve Halvetî tarikatı adabından bahsedilen bu eserde, halk hikâyeleriyle zenginleştirilerek dinî bilgiler verilmiştir. Verilen bilgiler, ayet ve hadislerle de desteklenmiştir. Koç Üniversitesi Kütüphanesi Yazma no: MS 135 / 79, BP 189.V47'de kayıtlı tek nüshası tespit edilen *Vesîle-nâme* bugüne kadar çalışılmamıştır. Eser 55 varak ve 17 satırdan oluşmaktadır. Bozuk nesihle yazılan eserin bazı özel isimleri, vurgulanmak istenen ifadeler gibi yerleri kırmızı mürekkeple, geri kalanı siyah mürekkeple yazılmıştır. Bu çalışmada Şeyhoğlu Derviş Osman ve onun eseri *Vesîle-nâme*'nin içeriği hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şeyhoğlu Derviş Osman, *Vesîle-Nâme*, Osmanlı Türkçesi, Halvetîlik, Dinî-Didaktik

ABSTRACT

Vesîle-nâme, which is worth studying in order to show the historical development of Turkish writing and spoken language in the 18th century, is a religious-didactic text written in the genre of prose in the Classical Ottoman Turkish period. *Vesîle-nâme* was created by Şeyhoğlu Derviş Osman. This work, which consists of seven chapels and mentioned the manners of the Halvetî sect, was enriched with folk stories and religious information was given. The information given is supported by verses and hadiths. The *Vesîle-nâme*, whose only copy was detected in Koç University Library Manuscript No: MS 135/79, BP 189.V47, has not been studied until today. The work consists of 55 leaves and 17 lines. Some of the special names of the work written with corrupted verses and expressions that are wanted to be emphasized are written in red ink and the rest in black ink. In this study, it was tried to give information about Şeyhoğlu Derviş Osman and the content of his work *Vesîle-nâme*.

Keywords: Şeyhoğlu Derviş Osman, *Vesîle-nâme*, Ottoman Turkish, Halvetîlik, Religious-Didactic

Giriş

“İbadetlerini ıssız bir yerde yapan tarikat” (Akalin, 2019: 1036) şeklinde sözlük tanımı bulunan Halvetîlik, 14. yüzyılın ikinci yarısında Türkmenlerin yaşadığı Hârizm bölgesinde, mutasavvıflar arasında bir nefis tezkiyesi ve irşat usulü olarak ilk dönemden beri bütün sûfîlerce tatbik edilegelen, tasavvuf terbiyesinin ana esaslarından biri olarak kabul edilmesi neticesinde teşekkül etmiştir (Ceyhan, 2018: 695). 15. yüzyıl ortalarından 20. yüzyıl başlarına kadar Osmanlı Devleti sınırları içinde konuşulan Türkçeye Osmanlı Türkçesi denilmiştir. Osmanlı Devleti'nin yaşadığı her türlü dinî, siyasî, toplumsal ve kültürel olaylar, devletin resmî dili olan Türkçeyi de etkilemiştir. Bu dönemde Arapça, Farsça kelime ve tamlamalar başta olmak üzere birçok yeni alıntı sözcük Türkçeye geçmiştir. Bu dönemde gerek alıntı sözcüklerin fazlalığı gerekse Arap alfabesinin Türkçenin ses özelliklerini tam olarak yansıtmaması bazı metinlerin okunmasında zorluklar yaşanmasına neden olmuştur. Klasik Osmanlı Türkçesinin 18. yüzyıl yazı ve özellikle konuşma diline örnek olması bakımından *Vesîle-nâme* önemli eserlerden biridir. Bu eserde dinî ve didaktik üslup kullanılarak anlatımı hikâyeler, ayetler, hadisler, atasözü ve deyimlerle

desteklenmektedir. Bu unsurlar dinî bir metin olan Vesîle-nâme'nin dil açısından da zengin bir içeriğe sahip olmasını sağlamaktadır.

1. Şeyhoğlu Derviş Osman

Eserde ismini “*men fakîr ve haķîr hâdim'ül-fuķarâ ki Şeyih Oğlı Dervîş 'Osmândur*” (11b-12a) şeklinde belirten müellifin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Birçok tarikatta olduğu gibi, Halvetîlikte de bir silsile anlayışı vardır. Bu silsilenin başlangıcı Hz. Muhammed'dir. Hz. Ali ile devam eden silsilede, her şeyh kendisinden sonrakine Halvetîlik tabiriyle “taç vermek” suretiyle el verir ve silsileyi devam ettirir. Halvetîliğin birçok alt kola ayrılmasıyla, birçok silsile oluşmuştur. Buna binaen, Şeyh Derviş Osman da kendi mensubu olduğu silsileyi eserinde zikretmiştir. Şeyhoğlu Derviş Osman eserinin 2b-3b arası kısımlarında bu silsileyi şöyle belirtir: “*hâzret-i Resûlu'llah şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem Murtażāya vir dise ol dağı Hasan-ı Başrî hâzretine virdi evvelâ ciĥâz-î meşāyihüñ biri tâcdur ve tâcuñ bir ma'nâsı Muhammed [ve] 'Alîdür imdi tâc-ı haķîķî oldur ki ispâtını Muhammed (a.m.) ve 'Alîye yetişdüremkdür imdi bize lâzım geldi ki işbâtımız Muhammed ve 'Alîye yetişdürelüm zîrâ delîlsiz söz haĥâdur ve 'ibretsiz nazâr belâdur evvelâ Hâzret-i 'Alî ve Hasan-ı Başrî hâzretine virdi ol dağı Habîb-i 'Acemî hâzretine virdi ol dağı Dâvud-u Tay hâzretine virdi ol dağı ma'rûf-ı Kerĥî hâzretine virdi ol dağı Serîr-i Saķatî hâzretine virdi ol dağı Cüneyd-i Bađdâdî hâzretine virdi ol dağı Mişâde'd-Dînnürî hâzretine virdi ol dağı Muhammede'd-Dînnürî hâzretine ol dağı Kağı Muĥyi'd-dîñ hâzretine virdi ol ol dağı Ebu'n-Necîb Sehre hâzretine virdi ol dağı Kuĥbu'd-dîñü Behrî hâzretine virdi ol dağı Rükñü'd-dîñü'n-Neĥâşî hâzretine virdi ol dağı Şehâbe'd-dîñü Tebrîz hâzretine virdi ol dağı Cemâle'd-dîñü Testerî hâzretine virdi ol dağı İbrâhîm Zâhid Gîlânî hâzretine virdi ol dağı Muhammed e'l-Ĥalvetî hâzretine virdi ol dağı ağı Mîrî'l-Ĥalvetî hâzretine virdi ol dağı 'Aze'd-dîñî'l-Ĥalvetî hâzretine virdi ol dağı Şadre'd-dîñî Hâcî hâzretine virdi ol dağı Seyyîd Yaĥya eş-Şerevânî hâzretine virdi ol dağı pîri Âĥmed Erzencâni hâzretine virdi ol dağı İbrâhîm Kaşşarî hâzretine virdi ol dağı 'Alâeddîñ 'Uşşâķî hâzretine virdi ol dağı Âĥmed Yegitbaşı hâzretine virdi ol dağı Hâcî Karamânî hâzretine virdi ol dağı Kâsım Efendi hâzretine virdi ol dağı Muĥyiddîñ hâzretine virdi ol dağı Muhammed Karabaş hâzretine ol dağı Hüseyin Efendi hâzretine virdi ol dağı biz fakîre virdi bu kitâb-ı müsteĥbî yazan haķîr ve fakîri 'azîzler kaĥna*

tedennî der Dervîş Muḥammed ‘Azîzînüñ silsilesi beyân olunur meşelâ e’ş-şeyhü’l ‘ârifîn Kâsım Efendi andan Muḥammed Efendi Kâra Hısarî andan ‘Alâ’e’ d-dîn eş-şeyhi Ḥabîb Efendi andan e’ş-şeyhi Ḥazret-i Ya ‘kûb Efendi andan e’ş-şeyh İskender Efendi andan bu fakîrîñ mürşidi e’s-Seyyid Muḥammed Efendi ḥazretlerine virdi”. Buna göre kaynaklarda, Halvetî tarikatına mensup ve bu silsileye uyan, Halvetîliğin alt koluna mensup Şeyh Osman Efendi ya da Şeyh Osman adı geçmektedir. Şeyh Osman Efendi’nin doğumu bilinmemekle birlikte M. 1783-1784 tarihlerinde vefat ettiği yine aynı kaynaklarda belirtilmektedir. Buna göre Tatçı’nın eserinde *“Hayatiyye’nin müctehidi Mehmed Hayatî Efendi (ö. M. 1767) Buhara’da doğmuş, Edirne’ye gelmiş, Edirne’den Serez’e geçerek Loğçavî Fâzıl Efendi’nin halifelerinden Hüseyin Sirozî’den sülûkünü tamamlayıp Kırçova’ya buradan da Ohri’ye gelmiştir. Silsilesi Şeyh Osman Efendi (ö. M. 1783-1784) ile yürümüş ve Balkanlarda geniş bir bölgede faâliyet göstermiştir.”* (Tatçı & Akdemir, 2018: 86-87) şeklinde açıklanan bilgi, Diyânet İslâm Ansiklopedisi’nde ise *“Hayatiyye’nin kurucusu Mehmed Hayati Efendi (ö. H. 1180/M. 1766-67) Buhara’da doğmuş. İlk tahsilini burada yaptıktan sonra Edirne’ye gelmiş. Edirne’den Serez’e geçerek Loğçavî Ali Fâzıl Efendi’nin halifelerinden Hüseyin Sirozî’den sülûkünü tamamlayarak günümüzde Makedonya sınırları içinde bulunan Kırçova şehrine yerleşmiştir. Kırçova’dan Ohri’ye gelen Mehmed Hayâtî, şehir yöneticilerinin kendilerini istememesi üzerine Ohri dışında açtığı tekkede vefatına kadar irşad hizmetinde bulunmuş, birçok halife yerleştirip çevredeki bölgelere göndermiş. Kendisinden sonra tekkesinde ‘post’a oturan şeyhler sırasıyla şunlardır: Şeyh Osman (ö. 1198/1783-84)...”* (Öztürk, 2012: 440-441) şeklinde devam etmektedir. Bahsi geçen Şeyh Osman’la ilgili verilen bilgiler, müellifin kendi eserinde verilen silsileyle uyumaktadır. Buna göre, müellifin XVIII. yüzyılda yaşadığına kanaat getirilmiştir. Ayrıca, bu bilgilerden hareketle, Şeyhoğlu Derviş Osman’ın Halvetîliğin Ramazaniyye koluna mensup olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında hayatının bir kısmını Makedonya’da geçirdiği, Kırçova ve Ohri şehirlerinde bulunduğu da bu bilgilerden çıkan bir başka sonuçtur. Şeyhi Mehmet Hayatî’nin balkanlara sonradan gelip yerleştiği ve orada müritler yetiştirdiği düşünülürse, bu bölgede doğma ihtimali yüksektir. Ölüm tarihini de iki kaynaktaki tutarlı bilgilerden

hareketle, 1783-1784 olarak kaydetmek mümkündür. Yazılış tarihi belirtilmeyen müellifin Vesîle-nâme eseri de müellifin yaşadığı yüzyıl olarak tarihlenebilir.

2. Eseri

2.1. Vesîle-nâme

Şeyhoğlu Derviş Osman ya da nam-ı diğer Şeyh Osman Efendi'nin bilinen tek eseri Vesîle-nâme'dir. Türk Edebiyatında 'Vesîle-nâme' adıyla bilinen iki eser bulunmaktadır. Biri üzerinde çalışılan eser, diğeri 15. yüzyılda yazıldığı kaydedilen bir eserdir. Latîfî Tezkiresi'nin H. 1314 / M. 1896-1897 tarihli matbu nüshasında İznikli Hümâmî adlı bir şairin mesnevî tarzda yazdığı 'Vesîle-nâme' adlı bir eseri olduğundan bahsedilir: "*Vesîle-nâme nâm-ı kitâbı Halîl Paşa nâmına Fârîsîden Türkîye tercüme kılmıştır*"* (Latîfî, H. 1314: 367). Ancak Rıdvan Canım'ın Latîfî Tezkiresi'nin tenkitli metin çalışmasında Hümâmî'nin bu eserinin adı 'Sînâme' olarak geçer: "*Ve Sînâme nâm kitâbı Halîl Paşa nâmına Sînâme-i Hümâmî-i Tebrîzîden Türkîye terceme kılmıştır*." (Canım, 2000: 573) Mezkûr eser üzerine çalışan Mustafa Altun'un *Sî-Nâme-i Hümâmî* adlı çalışmasında, eserin isminin Vesîle-nâme olduğuna dair herhangi bir bilgi de bulunmamaktadır (Altun, 2017).

Vesîle-nâme'nin bilinen tek nüshası Şeyhoğlu Derviş Osman'a ait olan bu eserdir.

2. 1. 1. Eserin Künyesi

Vesîle-nâme'nin tespit edilen tek nüshası, Koç Üniversitesi Dijital Koleksiyonlar bölümünde bulunmaktadır. Eserin künyesi şu şekildedir (libdigitalcollections.ku.edu.tr):

Başlık : Vesîle-nâme, MS 135

Yazar : Şeyhoğlu Derviş Osman

Konu : Sûfizm, mistisizm, İslâmî filozofî, Türkçe El Yazması, Osmanlı Türkçesi

Tarih (Miladi) : n. d.

هَامِي رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ
بروسه قرينده از نيق نام قصبه ندر . و مراد خان غازي مادحلي .
تندر . شيعي واحدي ايله بر عصرده گلشدر . « وسيله نامه » نام کتابي
خايل باشا نامه قارسيدن ترکیه ترجمه قيلمشدر . طالب و معلوب
و محب و محبوب يئنده لازم اولان احوالي و مناسب اولان حسب حالي
*

Tarih (Hicri) : n. d.

Yazının Tanımlaması : Yaprak sayısı: 55

Satır sayısı : 17

Yazı alanı boyutu : 175x110 mm

Kâğıt boyutu : 230x155 mm

Yazmanın başı-sonu : 1b-55a

Kâğıt Türü : Kalın, su yollu, hilal filigranlı kâğıt

Mürekkep rengi: Siyah, söz başları, alıntılar, özel isimler kırmızı

Ciltleme ve tezhip özellikleri: Deffeler ebru kaplı mukavva, sırtı vişneçürüğü deri cilt

Kaligrafi stili : (Bozuk) nesih

İçerik: Adını Şeyhoğlu Derviş Osman olarak veren [11b-12a] müellif dervişlerin dünya hayatına meydedip bidat ehli haline geldiklerini, onlara yardım etmek için Halvetiyye ayin ve erkânından seçmeler yaparak bir tarikat-nâme oluşturduğunu ve eserine Vesîle ismini verdiğini söyler. Müellif burada aynı zamanda eserin yedi bölümden oluştuğunu ifade eder. Dervişlik, sūflilik, nefsin mertebeleri gibi konuların işlendiği Vesîle sade halk diliyle ve didaktik bir üslup ile kaleme alınmış olup işlenen konular dinî hikâyeler eşliğinde aktarılmıştır.

Dijitalleştirme özellikleri: Original scanned with Zeutschel OS 12000C A2 scanner and saved as 300 ppi uncompressed tiffs. Display images generated in CONTENTdm as jpeg.

Yer: Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası

2. 1. 2. Eserin Muhtevası ve Önemi

Yazma eserler, İslâmî gelenekçe belirlenmiş kurallara göre önce Allah'ın anılmasıyla başlar. Akabinde, İslâm peygamberi Muhammed zikredilir. Manzum eserler, bu anlamda tevhid ve na'atle başlar. Divan tertibinde de aynı kaide geçerlidir. Mensur eserlerde ise bu gelenek 'besmele, hamdele, salve' şeklinde uygulanır. Ancak Vesîle-nâme, kitabın isminin zikredildiği "*hâzâ Vesîle-nâme*" ifadesiyle başlar. Bu başlığın hemen altında, ilk satırla birlikte bir hikâye ile söze giriş yapılır. Bu yönüyle eser, gelenekten farklı bir özellik sergiler.

Dinî ve didaktik bir eser olan Vesîle-nâme'de sadece dinin emir ve yasaklarını değil aynı zamanda müridin şeyhe nasıl davranması gerektiği ve nasıl şeyhlik

makamına ulaşılacağı da anlatılır. Müridin; şeyhlerin eşyaları olan ‘hırka, taç, asa, rıza, seccade, örtü, kemer’ bunların manalarını bilmesi gerektiği, yoksa müridliğinin haram olacağı belirtilir. Şeyhlerin eşyalarını açıklamasını da müellif, 2b’de şöyle belirtir: Tacın mânâsı, Muhammed ve Ali’dir. Hakiki tacın mânâsı Ali’ye ve Muhammed’e ulaşmaktır. Hakiki şeyh, taç silsilesini Muhammed ve Ali’ye ulaştırmayı amaçlar; çünkü bu şekilde ispatlanmayan şeyhin sözünün haram olduğuna inanılır. Müellif, 2b ve 3b varakları arasında, kendi taç silsilesi içerisinde, Muhammed ve Ali’den başlayarak kendisi de dahil otuz bir isim sıralar. “*Derviş Muhammed ‘Azîzîni silsilesi beyân olunur meşelâ e’s-şeyhü’l’ârifîn Kâsım Efendi andan Muhammed Efendi Kâra Hısarî andan ‘Alâ’e’d-dîn eş-şeyhî Habîb Efendi andan e’s-şeyhî Hazret-i Ya’kûb Efendi andan e’s-şeyhî İskender Efendi andan bu fakîriñ mürşidi e’s-Seyyid Muhammed Efendi hazretlerine virdi*” diyerek taç silsilesinde kendisinden sonra yer alan mürşidleri de beyan eder. Ayrıca tacın da kendi içinde ikiye ayrıldığını 4a’da belirtir. Bunlardan birinin tâc-ı ârif ki ispatının Hz. Muhammed ve Hz. Ali’ye dayandığını; diğerinin de tâc-ı câhil olduğunu söyler. Şeyhlerin taçları ve hırkalarındaki anlamı müellif, 4b’de şöyle açıklar: Taçları, arşa benzer; hırkaları, eflâka; yakaları, burçlara; sağ yanları, şarka; sol yanları garba; kemerleri kafa (ق); şeyhleri yıldıza; rızaları levhalara; asâları kula; şeyh kendi, güneşe; beş kademi yıldıza; halk olup tevhit ettikleri, cennet bahçelerine; sema‘ya girip devran ettikleri, eflâk devrine; hareketleri, kürse; cûşîşleri, arşa benzer.

Tac kadar şeyhin postu da önemlidir. 5a’da şeyhin postu hakkında bilgi verilir: Postun başı, teslim; postun sağı, şeyh elini tutmak; postun solu, izzet; postun şarkı, seyir; postun garbı, tövbe; postun şartı, erenler önünde baş eğmek; postun ortası, muhabbet; postun mihrabı, didâr (cemâl); postun canı, tekbir; postun marifeti, pîr korkusu; postun hakikati, otur dedikleri yerde oturmaktır ve postun dört bucağında Ali ile ilgili dört ifade olduğunu ve eğer mürid bunları bilmezse ona post vermenin, onun el almasının ve ihtiyârına oturmanın câiz olmadığı da ifade edilir.

5b’de hakiki müride giydirilen hırka-i iradet ile tekebbür olmak üzere iki tür hırka olduğu ve bu hırkanın şeyhin elinden giyilmesinin faydalı olduğu açıklanır. Hatta buna örnek olarak Yakup’un gözlerinin, Yusuf’un gömleğini yüzüne sürünce açıldığı hatırlatılıp, hırkanın şeyh elinden giyiminin faydası ve tesiri gösterilmeye çalışılır. Yani şeyhin elinden giyirse müridin de gönül gözünün açılacağı anlatılır.

Hırkanın, tacın, rızanın, asanın şeyhin elinden giyilmesinin faydası özellikle vurgulanır. 6b’de cihâz-ı meşâyihin ilmi açıklanır: Taçtan murat, nokta-i hakikattir; hırkadan murad, ayıpları toplayıp kapatmaktır; rızadan murat, şeyhlere teslim, erenler meydanına boyun vermektir; asâdan murat, her durumda doğru ve dürüst olmaktır; kemerden murat, kudret kafını seyretmektir; nikâbdan murat, başkasına ve harama bakmamaktır; seccadeden murat, bir unvanla tanınmış halifedir, kalıcı olmaktır; posttan murad, hilafet tahtında sabit olmaktır. Bu nedenlerle hırkayı şeyhin elinden almak ve giymek gerekir. Hazret-i Muhammed hilafet tacını Ali’ye verir ve “Ey ashabım! Bilin ki ben sizin peygamberinizim, Ali sizin şeyhinizdir. Varıp elini öpün.” diye buyurduğunu ve onun için şeyhlerin ellerinin öpülüp onlara yüzler sürüldüğü söylenir.

7a ve 10a arasında cihâz-ı meşâyihin ilmine talip olan müridlerin övülen yemekleri yememeleri ve övülen kıyafetleri giyip yürümeleri gerektiği tavsiye edilir. Yemek, giymek ve her ne cümbüş varsa Halvetî yolunda tembelliğe sebep olacağı için bunlardan kaçınması gerektiği örneklerle açıklanmıştır. 10a ile 11b’de müridin şeyhine karşı hizmet ve davranışları hikâyelerle desteklendirilerek anlatılmıştır. Örnek olarak verilen hikayelerden biri şudur: Ebu Ali Şakik Kuddüs ilim içinde kâmil idi ve şöyle dedi: Bin üstada şakird (öğrenci) oldum, Hakk’ın yolunu dört nesnede buldum: “Rızkını helâl yemek, öleceğini bilerek hazırlık yapmak, İblisi düşman bilmek, her şeyden geçip muhabbetullah (Allah sevgisine) gönül vermektir. İbadetin de on güzel biçimi vardır: dokuzu halktan kaçmak, biri de güzel ibadet etmektir.” Mürid, Allah’ın varlığıyla kendini gark eder (doldurur), esmanın usulü yoldaş ve Kur’an’ı kılavuz edip marifetin keşfine erişip beden karanlığından yani nefsin zulmünden kurtulup marifet ilmini keşfetmesidir.

11b ve 12a’da adı geçen eserin müellifi, Şeyhoğlu Derviş Osman dostlarının dünya ehli ya da yeni âdet ehli olduklarını ama tarikat ehli gibi geçindiklerini görmüştür. Şeyhoğlu Derviş Osman bu konuda onlara ve onlar gibi hak yolunu kaybedenlere yardımcı olmayı önce Allah’tan dileyip sonra da bu tarikât-nâmeyi kaleme aldığı ve “*Vesîle diyü ad virdim ve yedi fen üzerine cemi’ eyledim*” diyerek sebep-i telifi açıklar. Şeyhoğlu Derviş Osman’ın belirttiği gibi eser, yedi bölümden oluşmuştur; çünkü Allah her şeyi yedişer yaratmıştır: Gökleri ve yerleri yedişer yaratmış, eşyanın gönlünü yedi kat yaratmış ve nitekim arşı kürsüden âlâ,

kürsü de sair göklerden âlâ, yedinci göğü de başka göklerden yüce yaratmıştır. Nasıl ki göğü yıldızlarla bezediyse yeryüzünü de mümin kullarıyla bezediğini ve birbirinden üstün kıldığının anlatıldığı 12b'den başlayarak eserin genelinde anlatılan tarikat adabının, şeriat, tarikat, marifet, hakikat makamları olduğunu ve bu makamlara erişmek için müminin önce Hz. Muhammed'in sonra Hz. Ali'nin ve halifelerin daha sonra da şeyhin rehberliğinde yapması gerekenleri belirtmiştir.

Yazma eserlerde başta olması beklenen besmele, Vesîle-nâme'de 13b/6'da verilmiştir. Ve besmeleden hemen sonra "Nisa 59: Allah'a itaat edin. Peygambere itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) itaat edin." ayeti yer almıştır. Resulallah halife olmanın yani kendinden sonra gelecek olanların koşullarını 14a'da şöyle açıklamıştır: eşrefü'n-nas (insanların en şerefli) ve âlemü'n-nâs (insanlar âlemi) olmalı; zahirde (görünüşte) ve bâtında (görünmeyende, sırda) kâmil olmalı; zahirde ilim ile Müslümanları hâfiz edip adaletli olmalı ve batında ilim ile âşıkları terbiye edip Hakk'a ulaştırmalı. Ayrıca müellif imanı da naklî (nakille, rivayetle öğrenilen) ve aklî (araştırmaya dayanan) olmak üzere ikiye ayırmış, müridin yalnızca Allah'tan, Kur'an'dan, Muhammed ve şeyhinden nakledilenlerin yanında aklî imanına da önem vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Vesîle-nâme'de Mevlânâ Hazretlerine de 15a'da yer verilmiştir. Mevlânâ'nın Kur'an'a göre amel edilmesi gerektiğini buyurduğu anlatılmıştır. İmam Gazali de ahir zamanda gerçek şeyhlerin dört alameti olduğunu söyler: Şeyh âlim olmalı, ilim ile amel etmeli; şeriat-ı kâmil olmalı ve şeriata uygun davranarak kişinin müşkülünü gidermeli; hem dünyayı hem de ahireti bilmeli, huzuruna geleni de ona göre terbiye etmeli; silsilesi doğru sıralandığında Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye dayandırılması gerektiği anlatılmıştır.

17a ve 18b varakları arasında, elleri arkasından bağlı, boyunun kan ve irin akan bir devin Muhammed'den şifa araması anlatılır. Dev, sırayla, Âdem'e, Nuh'a, İbrahim'e, Musa'ya, Davud'a, Süleyman'a gittiğini ancak kimsenin derdine derman olamadığını anlatınca Muhammed tüm ashabını oğlanlarıyla huzuruna çağırır. Dev kendisine bu işi edenin, o zaman daha çocuk olan, Ali olduğunu söyler. Ali, devi doğrular ve dev eğer Müslüman olursa ve insan yemeyi bırakırsa kurtaracağını, söyler. Dev hemen Müslüman olur ve insan yemeyi bırakacağına and içince Ali de onun derdine derman olur.

19a ile 20a arasında şeyhin sohbet-i âm (cümle halkı bilmek), sohbet-i hâs (dervişler olmalı ve şeyhler tarikattan söylemeli) ve sohbet-i hassü'l-has (şeyh hakikat sohbetinden söyler) olmak üzere üç türlü sohbetinin yanında şeriat, tarikat ve hakikatin de ne olduğu açıklanır. Ayrıca ehl-i şeriat, her işini Allah korkusuyla işler; ehl-i tarikat, her işini Allah görür gibi işler, her şeyin sırrını bilir; ehl-i hakikat, her işini Allah görür gibi, Allah'ın gösterdiği şekilde işler. Şeriat, tarikat ve hakikatin üçü birdir ve birbirini tamamlar.

Müellifin yedi fen üzerine cem ettiğini belirttiği kısım, fasıllar halinde 20b'den itibaren verilmeye başlanmıştır.

1. Fasıllar [20a/13 - 27a/5] : Dört halife Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'den ve onların şehit edilmesinden bahsedilir. Aişe'nin de babası olan Ebubekir iki buçuk yıl halifelik yaptıktan sonra şehit edilir ve resulün sağ tarafına defnedilir; resulün ulu ashabından Ömer on iki buçuk yıl halifelik yaptıktan sonra şehit olmuş ve resulün sol yanındadır; resulün "hayâ Osman'a yakışır" dediği ulu ashabından Osman on üç yıl halifelik yaptıktan sonra Muaviye'nin emriyle Abdurrahman İbn-i Ebubekir tarafından şehit edilmiştir ve Muhammed'in başının üstündedir; resulün amcasının oğlu, güveyi ve ilk Müslüman olanlardan Ali dört yıllık halifeliğin sonunda Muaviye'nin kışkırttığı Mülcem tarafından, sabah namazını kılarken, zehirli hançerle şehit edilmiştir. Muhammed'in vasiyeti üzerine, Ali resulün yanındadır. Bundan başka bu fasılda, Ali ve Fatıma'nın evlilikleri de anlatılır. Bu bölümde ayrıca, Miraç olayından da bahsedilir. Miraç'a çıkan Hz. Muhammed'in döndüğünde gölgesinin olmadığı fark edilir; Hz. Ali şehit edildiğinde de onun tabutunu almaya gelen yüzü peçeli kişi yine Hz. Ali'nin kendisidir. Yani Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin Allah tarafından ruhlarının ölümsüzlükle mucizelendirildiğine inanılır. Bu fasılda ayrıca Ali ziyadesiyle sevildiği, hatta Muhammed'in Ali'yi Cebrail'den üstün tuttuğu ve "*ilmin şehri bensem kapısı Ali'dir.*" diyerek yücelttiği anlatılır.

2. Fasıllar (27a/6 – 31a/14): Müellifin Ali, on iki imamda bahsedilen bölümde "*faşıl nesil ve şol kimdür ve 'izzet niçedür anı dağı beyân idelüm*" diyerek belirttiği gibi, Hz. Ali'nin nesli, on iki imam ve izzetin (saygı ve hürmet) nasıl olduğundan bahsedilir. 27b'de mezheplerden söz edilirken 'alevî-sünnî' şeklinde ayrılmıştır. 'Alevî' terimi metinde ilk kez 27b sayfasının 2. satırında geçmektedir. Alevî ve sünnîlerin getirdikleri salavat söylenir ve Muhammed ve Ali ile Fatıma neslinden

gelen düvazdeh imâm (on iki imam) beyan edilir. Bunlar metne göre: “*Muhammedi'l-Muştafâ ve 'Alîyyü'l-Murtaşâ ve Hasan rızâ ve Hüseyin şehid[-i] Kerbelâ ve 'Alî Zeynel 'Âbidîn ve Muhammeden bâkır ve Ca'fer-i Şâdıķ ve Mûsâ-ı Kâzım ve 'Alî Mûsâ Rızâ ve Muhammed Naķî ve 'Alî Naķî 'askerî ve Muhammed mehdî sırrı Âhmed Şâh*” dır. Fatıma ile Ali'den olan soya ‘seyyid’ denildiği ve bu soyun Hüsenîler ve Hasanîler olarak ikiye ayrıldığı belirtilir. Hüseynîler, faziletlidir ve erdendir; Hasanîler ise, kızdandır. Ancak bu soyu Yezid kırdı geçirdi. Ali'nin adına da hutbede lanet okuttu. Daha sonra Ebu Müslim hazretleri Yezidleri kırdı ve Ali'nin adını hutbeye koydurduğu anlatılır. 30a/6'da ise, Kur'an'ın mahluk (yaratılmış) ama gayr-ı mahluk (yaratılmışların dışında) olduğundan bahsedilir ve gökten resule ayetler indiği ve resulden sonra bu ayetlerin yazılıp, toplanılıp, kitap haline getirildiği ve Kur'an'ın okunmasının hatta anlayarak okunmasının önemi üzerinde durulmuştur.

3. Fasil (31a/15 – 33a/1): Bu bölümde, tarikatın gereği olarak, Allah ve yârenleri anıldığında söylenmesi gereken ifadeler belirtilmiştir. Meselâ, Allah anılırsa ‘lâ mevcûd ilâ hüve celle celalehû’ (O'nun şânı ne yücedir. O'ndan var olan başka şey yoktur); Hz. Muhammed anılırsa ‘şalla'llahu 'aleyhi ve sellem ve âlihî’ (selam O'nun ve ailesinin üzerine olsun); ashablar ve on iki imam anılırsa ‘‘ aleyhi's-selâm’ (selâm O'nun üzerine olsun); meşayihin geçmişlerinden anılırsa ‘rağıya'llahu’ (Allah razı olsun); hayat dağisi (din dışı durumlara başkaldıran) anılırsa ‘selâmu'laâhi’ (Allah'ın selâmı); velîler anılırsa ‘rahmetu'llahi’ (Allah ona rahmet eylesin); ulema-i zâhirin geçmiş dört imamı anılırsa ‘rahimehu'llâhi’ (Allah ona merhamet eylesin); ilim müderrisi derse başlarken ‘rağıya'llâhu 'anküm’ (Allah sizlerden razı olsun); mümin selam verirse cevap olarak ‘ ‘ aleyhi's-selâm ve 'aleyküm’ (Allah'ın selâmı O'nun üzerine olsun); bir mümin bir mümine uğrasa ‘selâmun 'aleyküm ve 'aleykümü's-selâm’ (selam üzerine olsun ve selam senin de üzerine olsun) denir ki ulemanın söyledikleri bu kelâmlarda hikmet olduğuna inanılır. Hatta vaktinde kılınması gereken namazın sonunda yapılan duada ne denmesi gerektiği de örneklendirilmiştir.

4. Fasil (33a/2 – 41b/15): İnsan-ı kâmil olan Muhammed ve O'na lâıyk olmak için ne yapmak gerektiği anlatılan bu kısımda, dervişlerin dünyanın dört tarafında ve yedi ikliminde ne olduğunu bildikleri, mübarek bedenlerinin her an her yerden

çıkabileceği açıklanır. Bu nedenle hem ibadet ederken hem de ibadet dışındaki davranışlarda insan-ı kâmile lââyık davranışlar sergilenmesi gerektiği vurgulanır. Ayrıca şeriat günahı (men' olunmuşu işlemek) ve hakikat günahı (dünya muhabbetini gönlüne getirmek) olmak üzere iki günahtan bahsedilir. Ali'nin "Kim karnını aç bırakır ve dilini tutarsa musahhar kılınan hikmet ona bağışlanır." sözüyle yani karnını ölmeyecek kadar doyurup dilini tutmasıyla günahtan sakınmanın yolu gösterilir. İnsanı oluşturan dört terkinin ateş, su, hava ve toprak olduğu ve bunların bir araya gelmesi ve kendi isteğiyle perhiz etmesiyle (günahtan, aşırı yemek, uyku, tembellik vb.den sakınmak) kurtuluşa ereceği anlatılır. Ayrıca Kur'an, İncil, Zebur'un yanında Arşnâme ve Gencnâme eserlerinden söz edilir. Miraç olayı da 40a/17 ile 41a sayfaları arasında, ilk fasılda bahsedilene nazaran, daha ayrıntılı anlatılmıştır.

5. Fasil (41b/16 – 46b/7): Bu fasılda, müridin inandığı şeyh-i kâmil olması ve ona itikadı güçlü olması gerektiği açıklanır. Zira ilk günahı işleyen Âdem'in, Allah'ın yasakladığına uymadığı için cennetten kovulduğu anlatılır. Buna göre, günah işlemek için başta Allah'ın emir ve yasaklarının yer aldığı Kur'an olmak üzere, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin ve bunların soyundan gelen, onların yolundan giden şeyhlerin sözlerini tutmaları, itaat etmeleri gerektiği salık verilir. Şeyhine itaat etmeyi de İslâm dininden döneni de tepelemek gerektiği vurgulanır. Mübtediler (bir işe ya da okula yeni başlayanlar) genç oğlana, halifeler anaya, şeyhler babaya, resûl üstada benzetilir. Buna göre halife talebeyi terbiye eder; şeyhi ruhuna ulaştırıp kâbil eyler; Ali'nin ruhuna kavuşur; Ali'nin ruhu Muhammed'in ruhuna ulaştırır ve Muhammed'in ruhu Allah u Teala'ya ulaştırır. Bu mertebeye ermek için edeb-i târik şudur: Kişi hangi mertebedeysen ona göre davranmalı, talebe şeyhin huzuruna geleceği zaman sakınıp sağ ayağıyla girmeli, ayakta duracaksa el bağlayarak karşında durmalı ama eğer oturacaksa sağ ayağının baş parmağı sol ayağının baş parmağının üzerine gelecek şekilde diz çökmeli, icazet almayınca konuşmamalı, şeyhinden muradı varsa açıkça ve gönülden söylemelidir. Talibin mürşidi şeyhi, şeyhin mürşidi Allah'tır. Talibin mertebesi artıkça şeyhin de artar. Ayrıca Allah'ı bulmak için Kâbe'ye giderse sadece taşı, toprağı ziyaret etmiş olacak ama şeyhe giderse ruh-ı Muhammed'e ziyaret etmiş olacak ki bu daha makbul kabul edilir.

6. Fasil (46b/8 – 52b/9): Kardeşliğin açıklandığı bu bölümde, mümin kardeşliği, şeriat kardeşliği, tarikat kardeşliği ve hakikat kardeşliği anlatılır. Muradları şeyhlerinin rızası olan bu kardeşlerin her günahın başı olan dünya sevgisinden kaçınması ve şüpheli nesnelere sakınması, işini abdestle ve zikirle işlemesi, namazı vaktinde kılması ve kendi isteğiyle perhiz (az yeme, az uyuma, az eğlenme gibi) yapması gerektiği belirtilir. Şeriatte şu senin bu benim, tarikatte ne senin ne benim, hakikatte ne sen var ne ben. Hakikat birlik makamıdır. Ayrıca müellif şeriatın kapıya, tarikatın yola, marifetin genc-i here, hakikatin ev ya da denize benzetildiğini söylemiştir. Bu dördü birbirini tamamlamazsa murad olmaz, murad olan nesne bulunmayacağı kaleme alınmıştır.

7. Fasil (52b/10 - 55a): Dervişlik ve sūfilikğin açık ve gizli halleri açıklanır. Dört harften oluşan ‘sūfi’ kelimesinin her bir harfi tanımlanmıştır: Sad (ص) salihliktendir (uygun, faydalı). Sūfi salih olmalı yani farzı ve sūneti yerine getirmeli ve sad (ص) sıdıktandır (doğrulukta); Vav (و) vefâdandır. Şeriat ahdini, tarikat ahdini ve hakikat ahdini gözleyip vefa göstermelidir. Peygamber: “Ahdine vefa etmeyenin dini yoktur.” sözü de yine bu fasılda verilmiştir. Vav (و) vakardır. Ehl-i vakar olması gereken sūfi, yaptığı işle halkın kendisine eşit gördüğünü düşünerek yapması gerektiği anlatılmıştır. Vav (و) vahdettendir. Gönlü Allah muhabbetiyle dolu olmalı. Fî (ف) faydadır. Sūfi ehl-i fayda olmalı. “En iyi insan, diğer insanlara iyilik yapandır; en kötü insan diğer insanlara zararlı olandır.” hadisine göre davranmasını söyleyen müellif, ayrıca fî (ف) için fenâdır der. Sūfilikte, ölmeden önce ölüünüz, makamına hasıl olunduğunu zikrettikten sonra fî (ف) için fıkıhlıktır demiştir. Sūfinin, âlim olması gerektiğinin yani din ilimlerinde kâmil olması gerektiğinin altını çizmiştir. Ye (ی)nin sırrını da iki noktasındaki alemeyn olarak açıklamıştır. Bu makamlarda sırrın çok olduğu vurgulanmıştır. Müellife göre, sūfi kelimesinin dört harf olmasının sırrı şudur: şeriat, tarikat, hakikat, marifet makamlarının hepsinden haberdar olmasıdır. Buna göre ruh da dördtür: ruh-ı hayvanî, ruh-ı insani, ruh-ı rabbani, ruh-ı cismani. *En iyi bilen Allah’tır, Allah’ın yardımıyla tamamlanmıştır*, diyerek eserini tamamlar.

Dinî bir metin olması sebebiyle Arapça ayet ve hadislerin bulunması ve bunun yanında Farsça ve özellikle Arapça kelime ve tamlamaların kullanıldığı

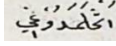
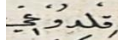
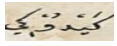
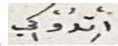
görülmektedir. Ancak genel itibariyle ve bilhassa hikâye anlatım kısımlarında sade ve akıcı dil kullanıldığı da dikkatlerden kaçmamaktadır.

Yazım Özellikleri

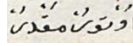
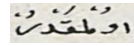
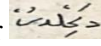
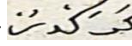
Osmanlı Türkçesi, Osmanlı Devleti'nin hakimiyet sınırları içinde bulunan, 15. yüzyıldan itibaren standartlaşmaya başlayan ve Arap harfleriyle yazılan Türk dilinin önemli eserlerinin yer aldığı dönemdir (Demir & Yılmaz, 2002: 475-488). Daha önce incelenen eserlerde, 17. yüzyıla kadar Osmanlı Türkçesinin standart dil uyumlarının yanında Eski Anadolu Türkçesi özelliği bulunan kelimeler ve ekler de görülmektedir; ancak özellikle 17. ve 18. yüzyıllarda imla kuralları ve diğer dil özelliklerinin standartlaştığı belirtilir (Gökçe, 2009: 991-1012). 18. yüzyıla ait olduğunu, müellifi sayesinde, tespit ettiğimiz Vesîle-nâme adlı bu çalışmada ise sıkça Türkçenin konuşmada kullanılan biçimine yer verildiği görülmektedir; çünkü bazı kelimeler sözlükteki aslından farklı yazılmış, harekeler sayesinde okunan kelimelerin de dönemin konuşma dili söylenişine göre yazıldığı tespit edilmiştir. Bunun dışında bazı kelimelerin metinde iki farklı şekilde yazıldığı görülmüştür. Bazı kelimelerin yazımında Uygur imla özelliklerinden biri olarak ünlüler gösterilmiştir. Hem Uygur hem de Arap-Fars imla özelliği gösteren bu metnin, özellikle bazı yerlerde, ünlülerin yazılmama sebeplerinin hareke kullanımı olduğu da düşünülmektedir (Şahin, 2003: 33). Ayrıca metnin okunmasında harekeler oldukça yol gösterici olmuştur. 18. yüzyılda kullanılan eklerin kullanımının da metnin anlaşılmasında oldukça etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında sözcüklerin ekleri incelendiğinde aynı ekin hem düz hem de yuvarlak biçimi bir arada kullanıldığı görülür. Bu durum aynı zamanda dönemin konuşma dilinin özelliğinin metne yansması olarak düşünülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü kullanılan bazı eklerin Vesîle-nâme'de yuvarlaklığını koruduğu da görülmüştür.

Örnek: -dUK eki, cümlede bu ekten önce kullanılan özneler bazen yazılmayabilir; fakat -DIK / -DUK eki üzerine gelen iyelik ekleri fiilin öznesiyle ilişki kurarlar (Gülsevin, 2015: 890). Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde, bu ek, daima yuvarlak ünlülüdür; fakat 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi metinlerinde ekin yuvarlak şekillerinin yanında düz şekilleri de görülmektedir (Kartallıoğlu, 2011: 237). Vesîle-nâme'de ise -dUK sıfat-fiil ekinin düz ünlülü şekline rastlanmamıştır.

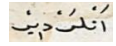
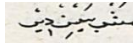
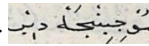
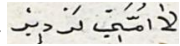
Ekin kullanımında ( ) harfiyle gösterildiği gibi, sadece ötre ( ) harekesiyle de gösterildiği kelimeler de vardır.

añlamadığı (11a/8), kılduğı (34b/1), geydügi
(2b/1), itdügi (13b/11).

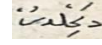
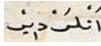
+DUr bildirme eki, ad ve ad soylu sözcükleri yüklemleştiren +DIr ve +DUr eki, er- cevher fiilin geniş zaman (şimdiki zaman) 3. kişilerde kullanılmıştır (Savran, 2008: 184; Ediskun, 2017: 175). Vesîle-nâme'de bu ekte vav ( ) harfi hiç kullanılmamıştır; fakat harekeli bir metin olan Vesîle-nâme'de, bu ek ötre ( ) ile harekelendirildiği için yuvarlak ünlülü okunmuştur.

Örnek: oturmağdur (5a/17), olmağdur (6b/10),
degildür 51a/2, gerekdür (51b/6).

Metinde sadece dört kelimedede esre ( ) ile gösterilen ekler dar ünlülü okunmuştur.

Örnek: anlardır (36a/8), meşrebsizdir (36a/11),
müçibincedir (41b/11), lâ-ümmetilerdir (36a/14).

Dönemin Konuşma Dili

Vesîle-nâme adlı eserin en önemli özelliklerinden biri kaleme alındığı dönemin konuşma dilini yansımasıdır. 18. yüzyıl hatta Osmanlı Türkçesi eserleri göz önüne alındığında genel itibariyle yazı dilinin esas alındığı görülürken Vesîle-nâme'de, gerek aynı kelimenin aynı metin içerisinde farklı yazılması (eren اران 6b/6-eren اران 2a/8), gerek eklerin geçiş dönemi olmamasına rağmen hem düz hem yuvarlak ünlülü şekillerinin bir arada kullanılması (degildür - anlardır) gerekse halk ağzında kullanılan ve Derleme Sözlüğünde de bulunabilen kelimelerin kullanılması (köşek 1b/8) dönemin konuşma dilini yansıttığının göstergeleri olarak kabul edilebilir. Aynı kelimenin aynı metinde farklı yazılması müellif ya da müstensih veya müellifin direktifiyle yazan kâtibin hatası olarak da kabul edilebilir. Ancak bunların kesinliği hakkında bir bilgi mevcut olmadığından ve belirtilen sebeplerden dolayı konuşma dilinin etkisinin olduğu daha kuvvetle ihtimaldir.

Sonuç

Eserin müellifinin yaşadığı dönem göz önünde bulundurularak 18. yüzyılda yazıldığı tespit edilen Vesîle-nâme'nin bilinen tek nüshası Koç Üniversitesi Dijital Koleksiyonlar bölümünde bulunmaktadır. Eser, söz varlığının yanı sıra yazıldığı döneme ait dil özelliklerini de barındırması açısından önemlidir. Eserin tez çalışması tamamlandıktan sonra Osmanlı Türkçesi alanında çalışanların dikkatini çekeceğine inanılmaktadır. Özellikle metnin barındırdığı sözcükler, dönemin konuşma dili ve üslubu bakımından o zamanın kültürü hakkında faydalanılabilecek bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Bu eserin sadece Türkçe ve edebiyat tarihçileri açısından değil aynı zamanda din tarihçileri bakımından da önemli olduğu değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

Akalın, Şükrü Halûk ve diğerleri, *Türkçe Sözlük*, 11. Basım, Ankara: TDK Yayınları, 2019.

Altun, Mustafa, *Sî-Nâme-i Hümmâmî*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.

Canım, Rıdvan, *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2000.

Ceyhan, Semih, *Türkiye'de Tarikatlar Tarih ve Kültür*, 2. Basım, Ankara: İSAM Yayınları, 2018.

Demir, Nurettin-Yılmaz, Emine, "Osmanlı Türkçesi", *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 11, Ankara, 2002.

Ediskun, Haydar, *Yeni Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.

Gökçe, Aziz, "Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Dudak Uyumu ve Ünsüz Uyumu", *Turkish Studies*, Volume 4/3 Spring 2009.

Gülsevin, Selma, "-DIK / (y)ACA+İyelik Eki Yapılarının Öznelerinde İlgi Ekinin Kullanılması Üzerine", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 4/3, 2015.

Kartallıoğlu, Yavuz, *Klâsik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, Ankara: TDK Yay., 2011.

Kastamonılı Latîfî, *Tezkire-i Latîfî*, Tabii ve Nâşîr: Ahmet Cevdet, İstanbul: Akdam Matbaası, H. 1314.

libdigitalcollections.ku.edu.tr

Öztürk, Mehmet Cemal, “Ramazâniyye”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 34, Ankara: TDV Yayınları, 2012.

Savran, Hülya, “Türk Dilinde ‘+Dir’ Bildirme Eki ve ‘+Dir’ Bildirme Ekiyle Yapılan Belirsizlik Kelimeleri”, *U. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 14, 2008/1.

Şahin, Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yay., 2003.

Tatcı, Mustafa-Akdemir, Ümit, *Pîr-i Halvetî Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî Kitabı*, 1. Baskı, İstanbul: H Yayınları, 2018.

Çatışma beyanı

Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisi bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.